Utlåtande AjUU 7/2018 rd– RP 123/2018 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om statsbudgeten för 2019 (RP 123/2018 rd): Ärendet har lämnats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till finansutskottet. Tidsfrist: 22.10.2018.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- specialsakkunnig Jukka Mattila, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Paula Karjalainen, arbets- och näringsministeriet
- ekonomidirektör Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Annamari Asikainen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Eeva-Maria Keski-Säntti, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Niina Kiviaho, social- och hälsovårdsministeriet
- undervisningsråd Leena Nissilä, Utbildningsstyrelsen
- enhetschef Martti Rantala, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Egentliga Finland
- generalsekreterare Hannele Varsa, Delegationen för jämställdhetsärenden
- biträdande direktör Reijo Vuorento, Finlands Kommunförbund
- utvecklingschef Erja Lindberg, Finlands Kommunförbund
- ekonomisk expert Heikki Taulu, Akava ry
- expert Mikko Räsänen, Finlands näringsliv rf
- arbetskraftspolitisk expert Alli Tiensuu, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefsekonom Ralf Sund, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf
- doktor i samhällsvetenskaper Hanna Ylöstalo.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Folkpensionsanstalten
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland
- Närings-, trafik- och miljöcentralen i Norra Österbotten
- Norra Österbottens TE-byrå
- Mellersta Finlands TE-byrå

- Egentliga Finlands TE-byrå
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- Företagarna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Finlands ekonomi är inne i en snabb tillväxtfas. Enligt prognoser kommer bruttonationalprodukten (bnp) i år att öka med 3 procent. Den ekonomiska tillväxten kommer att vara relativt god också 2019, även om den prognostiseras bli långsammare och sjunka till 1,7 procent. Tack vare tillväxten har sysselsättningen ökat och väntas stiga till 72 procent nästa år, samtidigt som arbetslösheten sjunker till 6,9 procent.

Antalet arbetstillfällen har ökat tack vare den ekonomiska tillväxten, men arbetslösheten minskar långsamt och är fortsatt hög. Enligt inhämtad utredning beror den långsamma minskningen på att de som fått jobb huvudsakligen är personer som inte ingått i arbetskraften. En annan orsak är att den ekonomiska tillväxten och de sysselsättningsfrämjande åtgärderna inte i tillräcklig utsträckning bidragit till att minska den strukturella arbetslösheten. Tillväxten kommer sannolikt att minska och riskerar dessutom att minska ytterligare på grund av bristen på arbetskraft.

Utskottet pekade på den höga strukturella arbetslösheten i sitt utlåtande om 2018 års budgetproposition (AjUU 8/2017 rd) och den sade då att bakom den arbetslösheten finns problem såväl i anslutning till den regionala matchningen av tillgången och efterfrågan på arbetskraft som kompetens och incitament, som utgör en risk för en fortsatt hög strukturell arbetslöshet. Utskottet upprepar sin tidigare ståndpunkt och poängterar vikten av strukturreformer och arbetskraftspolitiska åtgärder för att minska långtidsarbetslösheten.

Regeringen vill stärka den ekonomiska tillväxten och sysselsättningsökningen och föreslår därför utöver tidigare beslutade reformer flera enskilda reformer för att stödja ekonomisk tillväxt och sysselsättningsökning. Reformerna gäller främst sänkt arbetslöshet, snabb sysselsättning och ökad tillväxt genom svar på företagens arbetskrafts- och kompetensbehov och genom skapande av förutsättningar för ny företagsverksamhet. Regeringens föreslår behövliga åtgärder och reformer, anser utskottet.

Trots den positiva utvecklingen i fråga om sysselsättningen uppskattar regeringen att utgifterna för utkomststöd ökar. Utskottet ser det som viktigt att det utreds varför dessa utgifter ökar.

Anslaget för offentliga arbetskrafts- och företagsservice

Anslaget för aktiv arbetskraftspolitik uppgår i budgetpropositionen till 244,061 miljoner euro, vilket är 83 miljoner euro mindre än i den ordinarie budgeten för 2018. Minskningen beror på anpassningsåtgärderna på 20 miljoner euro enligt regeringsprogrammet, på en engångsminskning på 50 miljoner euro som hänför sig till stora poster som överförs och på en överföring på 31 miljoner euro till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde för anskaffning av exa-

mensinriktad arbetskraftsutbildning. Till momentet återförs tidigare överförda 16 miljoner euro för åtgärder mot ungdomsarbetslöshet.

Regeringen föreslår en ökning på 10,3 miljoner euro för arbets- och näringsbyråernas omkostnader för att stödja jobbsökning och förbättra servicen samt bland annat för att uppfylla de krav som aktiveringsmodellen ställer i fråga om arbetslöshetsersättningen. Som en del av sitt sysselsättningspaket fattade regeringen i samband med ramförhandlingarna flera nya beslut i syfte att utveckla aktiveringsmodellen Utskottet poängterar att det ska reserveras tillräckliga personalresurser för arbets- och näringsbyråerna för att anslagen för sysselsättningstjänsterna kan användas och allokeras på ett ändamålsenligt sätt.

De arbetskraftspolitiska åtgärdernas genomslag är enligt uppgift som störst när det råder ett gott sysselsättningsläge. Den öppna arbetsmarknaden behöver då mer kompetent arbetskraft. Utskottet ser det som problematiskt att budgeten inte beaktar detta i tillräcklig utsträckning, utan i stället har sysselsättningsanslaget sjunkit ytterligare till följd av nedskärningar.

Utskottet påpekar att Finland har en lägre sysselsättningsnivå än de andra nordiska länderna, men att landet trots det satsar mindre offentliga medel än de på en aktiv arbetskraftspolitik till stöd för arbetsmarknadens funktion. Exempelvis är anslagen för lönesubventioner i Finland omkring 0,12 procent av bruttonationalprodukten (bnp), medan motsvarande andel är 0,6 procent i Sverige och 0,28 procent i Danmark. Dessutom har arbets- och näringsbyråerna klart färre anställda än motsvarande myndigheter i övriga Norden. Utskottet understryker hur viktiga de arbetskraftspolitiska åtgärderna är när det gäller att öka sysselsättningen. Det behövs ytterligare satsningar på arbetskraftsservice och högre sysselsättningsanslag, anser utskottet.

Tillgången på arbetskraft måste säkerställas och därför ser utskottet det som angeläget att vi får tydligare och snabbare processer för arbetstillstånd och uppehållstillstånd för utländska arbetstagare. Informationen om de nationella och regionala riktlinjerna för arbetstillstånd måste vara effektiv på så sätt att regionerna känner till vad som krävs för att anställa utländsk arbetskraft inom olika branscher.

Lönesubvention

Enligt budgetpropositionen ska användningen av lönesubventioner i företagen öka, och det årliga maximibeloppet på den hundraprocentiga lönesubventionen för allmännyttiga sammanslutningar höjs till motsvarande 4 000 årsverken. Dessutom påskyndas utbetalningen av lönesubventionerna samtidigt som processen förenklas. Företagen kommer att få ersättning om de anställer en person med lönesubvention permanent. I syfte att säkerställa att anslaget för lönesubvention räcker till fortsätter finansieringen av lönesubventionerade jobb och startpengen genom utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa 2019 och 2020. Utskottet anser att ökad användning och utveckling av lönesubventionen är ett lämpligt sätt att främja sysselsättning.

De senaste åren har lönesubventionerna allt mer gällt företag, eftersom åtgärdernas sysselsättande verkan är större där än i allmännyttiga sammanslutningar. Föreningar ordnar sysselsättningstjänster särskilt för de arbetslösa som behöver särskilt stöd och personlig handledning för att få jobb. Till företag riktade lönesubventioner fyller sitt syfte, menar utskottet. Utskottet vill ändå

samtidigt påpeka att de personer som hänvisas till föreningar har ett svårare utgångsläge än de som hänvisas till företag, och det är inte möjligt att direkt jämföra insatsernas genomslag i företag och föreningar. Trots ett svårare utgångsläge är läget för dem som ska sysselsättas inte hopplöst och i synnerhet arbete inom en förening stöder personernas övriga liv och tillför välmående.

År 2017 gjordes en sådan avgränsning i fråga om den hundraprocentiga lönesubventionen att den kan gälla högst 3 000 sysselsatta per år. Årsverkena fördelas till regionerna utifrån kvoter. Denna lösning har lett till att de pengar som anvisas för denna lönesubvention tagit slut redan i början av året. Exempelvis i Nyland var kvoten 2018 totalt 495 årsverken, och denna fylldes redan i början av mars. Det går att överföra platser till andra arbets- och näringsbyråer inom årsverkskvoten, och tack vare detta kunde man exempelvis i Nyland åter betala föreningar stöd i juni. Sådana anslagsöverföringar tar ändå tid och det skapar osäkerhet om huruvida pengarna räcker.

År 2017 betalades hundraprocentig lönesubvention ut bara för avlöning av 2 737 personer trots att det rått anslagsbrist i vissa regioner. Det är viktigt, menar utskottet, att anslagen börjar användas flexibelt i stället för de regionala kvoterna. På det sättet kommer anslaget att kunna användas fullt ut varje år.

För den lönesubvention som betalas ut till företag gäller inga kvoter med övre persongränser, utan den kan användas utifrån vad arbets- och näringsbyrån bestämmer i det enskilda fallet. Enligt uppgift har företagen använt lönesubvention i större utsträckning än tidigare, men också en del av anslagen för lönesubvention till företag har blivit oanvända. Utskottet ser det som viktigt att företagen aktivt informeras om möjligheten att få lönesubvention.

Arbetskraftspolitisk utbildning

Målet med den arbetskraftspolitiska utbildningen är att förbättra kursdeltagarnas möjligheter att få jobb på den öppna arbetsmarknaden och att se till att det finns kompetent arbetskraft genom ett flexibelt svar på de föränderliga kompetensbehoven i arbetslivet. På så sätt går det att genom utbildningen främja ekonomisk tillväxt och sysselsättning.

Den arbetskraftspolitiska utbildningen har visat sig vara nödvändig. Problemen med att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft och att ha tillräcklig tillgång på kompetent arbetskraft kräver emellertid allt bättre antecipera och effektivare reaktioner på förändringar på arbetsmarknaden. Utskottet konstaterar att samspelet och samarbetet mellan arbetskraftsförvaltningen, företagen och läroanstalterna bidrar till arbetet med att förutse behovet av arbetskraft och därmed till den yrkesinriktade arbetskraftsutbildningens genomslag. För att lösa matchningsproblemet är det viktigt att försöka förbättra tillgången till kompetent arbetskraft regionalt och branschvis genom arbetskraftsutbildning som svarar mot företagens behov. Utskottet förespråkar en allt mer företagsnära arbetskraftsutbildning.

Ibland finns det också ett matchningsproblem mellan dem som söker sig till utbildning och den utbildning som erbjuds. Enligt uppgift finns det många arbetskraftsutbildningar som haft väldigt få sökande bland arbets- och näringsbyråernas klienter. Det krävs tillräckliga satsningar på handledning för dem som vill delta i arbetskraftsutbildning, anser utskottet.

Enligt utskottets mening behöver arbetsmarknaden allt mer skräddarsydda tjänster. Utbildningen måste planeras på ett sätt som medger snabb reaktion på näringslivets behov. Den examensinriktade utbildningen är en nödvändig del av den arbetskraftspolitiska utbildningen, men samtidigt vill utskottet understryka vikten av alternativ bestående av korta utbildningsperioder. Det beror på att kortare kurser kan användas för att snabbt svara mot kompetensbehovet i arbetslivet.

Budgetpropositionen innehåller anslag både för kortvarig arbetskraftsutbildning som upphandlas inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde och för utbildning baserad på examina och examensdelar inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Utbudet av yrkesutbildning inriktas i budgeten med beredskap för att efterfrågan på frivillig utbildning ökar bland arbetslösa. Det är viktigt att sörja för att anslagen är tillräckliga för arbetskraftsutbildning inom båda sektorerna.

Utskottet anser att arbetskraftsutbildningen i fortsättningen kräver ännu mer intensivt samarbete mellan arbetsförvaltningen, undervisningssektorn och arbetsgivarsidan. Även samarbetet mellan läroanstalter och en tillräcklig samordning mellan olika förvaltningsområden är av största vikt om man vill nå ett lyckat resultat.

Ett av huvudmålen med integrationsutbildningen för invandrare är att den nyanlända uppnår grundläggande kunskaper i finska eller svenska, och det har ansetts att integrationsutbildning enbart på ett främmande språk inte främjar måluppfyllelse när det gäller integrationsutbildning. Detta utgör emellertid inget hinder för att integrationsutbildningen skulle inbegripa exempelvis kursavsnitt på engelska. Den gällande lagstiftningen om integrationsutbildning tillåter att det ordnas kortvariga kurser på främmande språk och att den kursdeltagaren får arbetslöshetsförmån för sådan utbildning. Som utskottet ser det kan det ändå finnas skäl att i fortsättningen överväga ytterligare flexibilitet när det gäller språkbestämmelserna för integrationsutbildningen eftersom varje invandrare har olika livssituation och behov.

Bästa praxis från kommunförsöket

Kommunförsök med regionalt tillhandahållande av offentliga arbetskrafts- och företagstjänster och med arbetslivsprövning startade hösten 2017 och avsikten är att de ska pågå till slutet av 2018. I försöket svarar kommunen för serviceprocessen och för att erbjuda dem som deltar i försöket arbetskraftstjänster. Kommunerna har fått mer personal för försöket genom att en del av arbets- och näringsbyråernas anställda arbetar på försökskommunernas verksamhetsställen. Eventuella goda resultat i fråga om sysselsättning har således eventuellt hängt samman med de ökade personella resurser som försöket medgett. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslog i ett betänkande (AjUU 6/2017 rd) att försökstiden förlängs till slutet av 2020.

God sysselsättningsökning har kunnat observeras i de deltagande kommunerna. Försökens genomslag har emellertid inte analyserats med systematiska forskningsmetoder och därför går det inte att säga i vilken utsträckning den ökade sysselsättningen beror på försöken, andra reformer som regering gjort eller den allmänna konjunkturen. Matchningsproblemet i fråga om arbetskraft och den höga arbetslösheten är koncentrerad till de större urbana regionerna, och av dessa omfattas vissa av regionala försök. Samarbetet mellan olika aktörer har utvecklats i gynnsam riktning i försöksområdena och vissa verksamhetsmodeller har redan etablerat sig.

Utskottet poängterar att när kommunförsöken avslutas vid utgången av 2018 måste erfarenheterna och bästa praxis utnyttjas i genomförandet av reformen avseende tillväxttjänster.

Trygga det nationella stödet för arbetet mot våld och skyddshemmens verksamhet

Syftet med den så kallade Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet) är att förebygga och avskaffa våldet mot kvinnor och våld i hemmet. Finland ratificerade konventionen 2015.

Ingen särskild finansiering har beviljats för arbetet för att bekämpa våld eller för planen för genomförande av Istanbulkonventionen (2018—2021). Avsaknaden på sådan finansiering försvårar genomförandet eftersom ansvaret för de olika åtgärderna ligger på olika ministerier. Ett särskilt anslag är angeläget, anser utskottet.

Det är främst kommunerna som svarar för det grundläggande våldsförebyggande arbetet, exempelvis service och förebyggande arbete enligt socialvårdslagen. I dagens läge finns det bara en stödperson på Institutet för hälsa och välfärd (THL) för samordningen av det våldsförebyggande arbete som kommunerna svarar för. Resurserna för samordnande arbete är otillräckliga, menar utskottet. Stödet för och utvecklingen av det våldsförebyggande arbetet kan jämte tillräckliga resurser lämpligen koncentreras till THL. Institutets ansvarsområde inbegriper redan i dag merparten av tjänsterna inom det arbetet.

Skyddshemmen är lagstadgad särskild service för dem som utsatts för våld eller hot om våld i nära relationer. Lagen föreskriver att det måste finnas tillgång till tillräckligt stor skyddshemsverksamhet för att tillgodose behovet i hela landet.

Under denna regeringsperiod har antalet skyddshem räknat från 2015 ökat från 19 till 27, och samtidigt har antalet familjeplatser ökat från 114 till 179. Det finns åtminstone ett skyddshem i varje landskap. Det finns också åtminstone ett skyddshem i var och en av de tio största städerna i Finland.

Det är välkommet att mer anslag har beviljats för skyddshemmens verksamhet de senaste åren. Enligt Europarådets rekommendation bör det finnas 550 platser på skyddshem i Finland. Utskottet understryker att skyddshemmen även under nästa regeringsperiod måste få ett tillskott av finansiella resurser så att de kan garantera sina klienter tillräcklig och högkvalitativ service.

Konsekvensbedömning ur ett jämställdhetsperspektiv

Bedömning av budgetens konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv är ett instrument för jämställdhetsbudgetering. Sådan budgetering gör budgetprocessen mer öppen genom att insikterna ökar om vad budgeten används till och om konsekvenserna av detta. När budgeten analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv och en konsekvensbedömning görs blir det lättare att använda offentliga medel på ett effektivt sätt.

En utredning om jämställdhetsbudgetering och bedömning av budgeten ur ett jämställdhetsperspektiv, ”Tasa-arvoa talousarvioon — talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuoli-

tietoinen budjetointi”, har gjorts som ett projekt inom statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet (TEAS). Utredningen innehåller fem rekommendationer för hur jämställdhetsbudgeteringen kan utvecklas. Enligt rekommendationerna bör praxis relaterad till jämställdhetsintegrering i budgetarbetet samlas under begreppet jämställdhetsbudgetering, som bör kopplas till nationella och förvaltningsområdesspecifika jämställdhetsmål. Vidare rekommenderar utredningen att de könsspecifika konsekvensbedömningarna utvidgas från bedömning av enskilda åtgärder under lagberedningen till bedömning av hela den omfattande budgetprocessen, dvs. regeringsprogrammet, ramarna för statsfinanserna och planen för de offentliga finanserna, budgeten, budgetlagstiftningen och resultatstyrningen. Enligt rekommendationerna bör också rapporteringen om budgetens köns- och jämställdhetskonsekvenser stärkas och jämställdhetsbudgetering stödas politiskt och inom statsförvaltningen.

Utskottet konstaterar att finansministeriets anvisningar till ministerierna om beredning av budgetpropositionen sedan 2007 innehåller ett krav på att i motiveringen till förvaltningsområdets huvudtitel granska sådan verksamhet som påverkar propositionen och som har betydande könskonsekvenser. I budgetpropositionen för 2019 ingår det någon form av genusperspektiv för alla förvaltningsområden, men det finns skillnader mellan hur pass heltäckande ministerierna behandlar jämställdhetsfrågor. Det är viktigt att finansministeriet främjar genomförandet av rekommendationerna i utredningen om jämställdhetsbudgetering och att det ger de andra ministerierna närmare anvisningar om hur jämställdhetsfrågorna kan integreras i budgetarbetet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd

Helsingfors 11.10.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tarja Filatov sd
vice ordförande Heli Järvinen gröna (delvis)
medlem Reijo Hongisto blå
medlem Anna Kontula vänst
medlem Jaana Laitinen-Pesola saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Eero Reijonen cent
medlem Eero Suutari saml
medlem Martti Talja cent
medlem Matti Torvinen blå
medlem Juhana Vartiainen saml
medlem Eerikki Viljanen cent.

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen
utskottsråd Maiju Tuominen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Allmänt

Finlands ekonomi uppvisar tillväxt, vilket är välkommet. Enligt finansministeriets prognoser kommer bruttonationalprodukten (bnp) i år att öka med 3 procent. Den ekonomiska tillväxten kommer att vara relativt god också 2019, även om den prognostiseras blir långsammare och sjunka till 1,7 procent. Internationella valutafonden IMF spår i sin rapport av den 9 oktober 2018 att den ekonomiska tillväxten i Finland i år kommer att vara 2,6 procent och nästa år 1,8 procent. Tillväxten riskerar att försvagas inom flera branscher på grund av brist på arbetskraft.

Tack vare tillväxten har sysselsättningen ökat och väntas stiga till 72 procent nästa år, samtidigt som arbetslösheten sjunker till 6,9 procent. Sysselsättningsläget har förbättrats, men samtidigt sjunker arbetslösheten inom vissa grupper relativt långsamt. Det som gör det svårare att tolka situationen är att olika aktörer för statistik på olika sätt. Det blir då svårt att bedöma effekterna av olika åtgärder.

Enligt inhämtad utredning beror den långsamma minskningen av arbetslösheten på att de som fått jobb huvudsakligen är personer som inte ingått i arbetskraften. En annan orsak är att den ekonomiska tillväxten och de sysselsättningsfrämjande åtgärderna inte i tillräcklig utsträckning bidragit till att minska den strukturella arbetslösheten. Detta stöds av uppskattningen att av dem som fått jobb genom den ökade sysselsättningen har bara 16 procent varit arbetslösa arbetssökande.

Kommunernas och samkommunernas statsandelar minskar med 3 procent jämfört med 2018. Sammantaget uppskattas åtgärderna enligt budgetpropositionen försvaga kommunernas ekonomi med 254 miljoner euro jämfört med 2018. Det är oklart och ännu inte avgjort vilka möjligheter och uppgifter kommunerna i fortsättningen har när det gäller att främja sysselsättningen i fortsättningen, trots att riksdagen nu behandlar valperiodens sista budgetproposition.

Arbetskraftspolitisk utbildning, yrkesutbildning och integrationsutbildning

Det har framgått under sakkunnigutfrågningen att nedskärningarna i yrkesutbildningen ger utbildningsanordnarna sämre möjligheter att svara mot kompetensbehovet i arbetslivet. Samtidigt börjar motstridigt nog kompetensbristen utgöra ett hinder för företagens expansion.

Den yrkesinriktade arbetskraftsutbildningen har varit ett av de mest verkningsfulla arbetskraftspolitiska instrumenten när man ser på hur deltagarna lyckats på arbetsmarknaden. Nu uttrycker exempelvis arbets- och näringsbyråerna i sina sakkunnigyttranden oro över resursförsämringarna inom arbetskraftsutbildningen. Även om arbetslösheten totalt sett minskar har behovet att höja kompetensen hos arbetslösa arbetssökande ökat. Det är orealistiskt att vänta sig att alla arbetslösa ska få jobb på den öppna arbetsmarknaden utan regionalt och yrkesspecifikt riktade arbetskraftspolitiska utbildningsinsatser.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 1

Målet med den arbetskraftspolitiska utbildningen är att förbättra kursdeltagarnas möjligheter att få jobb på den öppna arbetsmarknaden och att se till att det finns kompetent arbetskraft genom ett flexibelt svar på de föränderliga kompetensbehoven i arbetslivet. På så sätt går det att främja ekonomisk tillväxt väsentligt genom arbetskraftspolitisk utbildning.

Den arbetskraftspolitiska utbildningen har visat sig vara nödvändig. Problemen med att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft och att ha tillräcklig tillgång på kompetent arbetskraft kräver emellertid allt bättre antecipering och effektivare reaktioner på förändringar på arbetsmarknaden. Vi konstaterar att samspelet och samarbetet mellan arbetskraftsförvaltningen och läroanstalterna bidrar till arbetet med att förutse behovet av arbetskraft och därmed till den yrkesinriktade arbetskraftsutbildningens genomslag. För att lösa matchningsproblemet är det viktigt att försöka förbättra tillgången till kompetent arbetskraft regionalt och branschvis genom arbetskraftsutbildning som svarar mot företagens behov.

Enligt vår mening behöver arbetsmarknaden allt mer skräddarsydda tjänster. Utbildningen måste planeras på ett sätt som medger snabb reaktion på näringslivets behov. Den examensinriktade utbildningen är en nödvändig del av den arbetskraftspolitiska utbildningen, men samtidigt vill vi understryka vikten av alternativ bestående av korta utbildningsperioder. Det beror på att kortare kurser kan användas för att snabbt svara mot kompetensbehovet i arbetslivet. Den utbildningsrelaterade flaskhals som uppkommit måste öppnas upp och i stället bli en smidig kanal där vägen fram kan gå på olika sätt och olika nivåer. Också ett utbildningspaket bestående av olika examensdelar ska vara ett alternativ.

Budgetpropositionen innehåller anslag både för kortvarig arbetskraftsutbildning som upphandlas inom arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde och för utbildning baserad på examina och examensdelar inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde. Utbudet av yrkesutbildning inriktas i budgeten med beredskap för att efterfrågan på frivillig utbildning ökar bland arbetslösa. Vi se det som viktigt att sörja för att anslagen är tillräckliga för arbetskraftsutbildning inom båda sektorerna.

Av de justeringar som regeringen gör välkomnar vi höjningen av det lägsta beloppet på rehabiliteringspenningen för unga och för dem deltar i yrkesinriktad rehabilitering till samma nivå som garantipensionen. Utan höjningen riskerar nämligen rehabiliteringspenningen bli en fattigdomsfälla när den är lägre än garantipensionen. Detta kan i sin tur öka risken för att partiellt arbetsföra ungdomar utestängs från arbetslivet.

Vi anser att arbetskraftsutbildningen i fortsättningen kräver ännu mer intensivt samarbete mellan arbetsförvaltningen, undervisningssektorn och arbetsgivarsidan. Även samarbetet mellan läroanstalter och en tillräcklig samordning mellan olika förvaltningsområden är av största vikt om man vill nå ett lyckat resultat. Det krävs tillräckliga satsningar på handledning för dem som vill delta i arbetskraftsutbildning.

Det är ytterst viktigt för invandrare att bli antagna till arbetskraftspolitisk integrationsutbildning om integrationen ska lyckas. Det är viktigt att kunna finska eller svenska, att kunna skriva och att förstå de lagbundna processerna i vårt arbetsliv. Det är värt att fundera på om en smidig integration kan inbegripa stärkta baskunskaper i exempelvis engelska. Något som försvårar läget är då-

liga eller svaga läs- och skrivfärdigheter i det egna modersmålet. En genväg som kan fungera är att ge invandraren ett sammanhang på en arbetsplats i kombination med grundläggande utbildning. Vi anser att invandrarkvinnorna utgör en grupp som riskerar att isoleras hemma för att sköta barn, utanför samhället och arbetslivet. Samhällelig och regional segregation måste undvikas på alla sätt där det redan finns lösningar eller där sådana står att finna i regionens, kommunens eller stadsdelens särdrag och i näringsstrukturen.

Regeringen har under högkonjunkturen lyckats skapa en ny hård kärna av ungdomsarbetslöshet.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet pekade på den höga strukturella arbetslösheten i sitt utlåtande om budgetpropositionen för 2018 (AjUU 8/2017 rd) och den sade då att bakom den arbetslösheten finns problem såväl i anslutning till den regionala matchningen av tillgången och efterfrågan på arbetskraft som kompetens och incitament, som utgör en risk för en fortsatt hög strukturell arbetslöshet. Vi vill nu upprepa den ståndpunkten och poängtera vikten av strukturreformer och arbetskraftspolitiska åtgärder för att minska långtidsarbetslösheten.

Om man exempelvis jämför situationen vid tiden för senaste riksdagsval med arbets- och näringsministeriets senaste siffror från augusti i år om utdragen arbetslöshet bland ungdomar och unga vuxna kan man konstatera att 1) det antal 20—24-åringar som varit arbetslösa i 2—3, 3—4 och 4—5 år har mer än fördubblats, 2) det antal 25—29-åringar som varit arbetslösa i 3—4 har så gott som tredubblats och det antal som varit arbetslösa i 4—5 år har fördubblats, 3) i åldersgrupperna 30—34-åringar och 35—39-åringar kan endast en liten minskning observeras i det antal som varit arbetslösa i 2—3 år, medan utvecklingen bland dem som varit arbetslösa i 3—4 eller 4—5 år har varit lika dålig som bland de yngre — med andra ord har arbetslösheten nästan eller mer än fördubblats.

Som vi ser det har regeringens åtgärder inte hjälpt dessa grupper att komma ut ur arbetslösheten eller att få behövlig hjälp. Allt fler ungdomar och unga vuxna löper risk för marginalisering. Det visar sig nu att det var fel att dra in och lägga ned ungdomsgarantin och kompetensprogrammet för unga vuxna. Detta gäller i synnerhet mot bakgrund av regeringens redogörelse för den inre säkerheten, där det står att marginaliseringen är det enskilda största hotet mot landets inre säkerhet.

Regeringens aktiveringsmodell har medfört många problem samtidigt som dess effekter är relativt små. Regeringen har lovat förbättra modellen. De grövsta felen måste rättas eftersom aktiveringsmodellen har lett till oskäliga situationer för enskilda arbetslösa.

En positiv lösning i budgetpropositionen är att Lex Lindström fortsätter i samma fotspår som Lex Taipale, dvs. att situationen underlättas för långtidsarbetslösa som har fyllt 60 år.

Trots den övergripande positiva utvecklingen i fråga om sysselsättningen uppskattar regeringen att utgifterna för utkomststöd ökar. Vi ser det som viktigt att det utreds varför dessa utgifter ökar.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 1

Sysselsättningsanslagen minskar ytterligare trots att regeringen talar om att nå samma sysselsättningsnivå som våra nordiska grannar.

Regeringen föreslår en ökning på 10,3 miljoner euro för arbets- och näringsbyråernas omkostnader för att stödja jobbsökning och förbättra servicen samt bland annat för att uppfylla de krav som aktiveringsmodellen ställer i fråga om arbetslöshetsersättningen. Som en del av sitt sysselsättningspaket fattade regeringen i samband med ramförhandlingarna flera nya beslut i syfte att utveckla aktiveringsmodellen Utskottet poängterar att det ska reserveras tillräckliga personalresurser för arbets- och näringsbyråerna för att anslagen för sysselsättningstjänsterna kan användas och allokeras på ett ändamålsenligt sätt.

De arbetskraftspolitiska anslagen är blygsamma. Vi vill påpeka att Finland, som har en lägre sysselsättningsnivå än de andra nordiska länderna, satsar mindre på sysselsättningsfrämjande än de länderna. Exempelvis är anslagen för lönesubventioner i Finland omkring 0,12 procent av bruttonationalprodukten, medan motsvarande andel är 0,6 procent i Sverige och 0,28 procent i Danmark. Dessutom har arbets- och näringsbyråerna klart färre anställda än motsvarande myndigheter i övriga Norden. Utskottet understryker hur behövliga och viktiga de arbetskraftspolitiska åtgärderna är när det gäller att öka sysselsättningen.

Dessutom är det känt att de arbetskraftspolitiska tjänsterna och instrumenten är som effektivast när ekonomin växer, arbetsmarknaden suger upp arbetskraft och arbetskraften rör på sig. Vi ser det som problematiskt att budgeten inte beaktar detta, utan i stället har sysselsättningsanslaget sjunkit ytterligare till följd av nedskärningar. Därför behövs det ett tillskott till arbetskraftsförvaltningen och de sysselsättningsfrämjande anslagen. En sysselsättning på samma nivå som i övriga Norden kräver också satsningar på samma nivå som i de andra nordiska länderna — något som inte är fallet i denna budgetproposition denna gång heller.

Lönesubventioner till organisationerna möjliggör en fungerande övergångsarbetsmarknad och skapar mervärde

Enligt budgetpropositionen ska användningen av lönesubventioner i företagen öka, och det årliga maximibeloppet på den hundraprocentiga lönesubventionen för allmännyttiga sammanslutningar höjs till motsvarande 4 000 årsverken. Dessutom påskyndas utbetalningen av lönesubventionerna samtidigt som processen förenklas. Förslaget om ersättning för de företag som anställer en lönesubventionerad person permanent är välkommet. I syfte att säkerställa att anslaget för lönesubvention räcker till fortsätter finansieringen av lönesubventionerade jobb och startpengen genom utgifterna för utkomstskyddet för arbetslösa 2019 och 2020. Vi anser det vara viktigt att lönesubventioner används mer och utvecklas som en viktig och effektiv metod att främja sysselsättningen, men i detta sammanhang hade det varit rationellt att slopa maximikvoten.

De senaste åren har lönesubventionerna allt mer gällt företag, eftersom åtgärdernas sysselsättande verkan är större där än i allmännyttiga sammanslutningar. Föreningar ordnar sysselsättningstjänster särskilt för de arbetslösa som behöver särskilt stöd och personlig handledning för att få jobb. Till företag riktade lönesubventioner fyller sitt syfte, menar utskottet. Utskottet vill ändå samtidigt påpeka att de personer som hänvisas till föreningar har ett klart svårare utgångsläge än de som hänvisas till företag, och därmed kan man inte direkt jämföra insatsernas genomslag i fö-

retag och föreningar. Trots ett svårt utgångsläge är läget för dem som ska sysselsättas inte hopplöst och dessutom stöder arbete inom en förening personernas övriga liv och tillför välmående.

En fungerande arbetsmarknad är en väg ut på den öppna arbetsmarknaden, och de olika vägarna bör inte täppas till utan stärkas och breddas. På övergångsarbetsmarknaden produceras många tjänster som inte annars skulle finnas på marknaden. Exempelvis bidrar övergångsarbetsmarknaden med service som snöskottning och inköp och därmed producerar de tjänster som hjälper äldre att bo hemma och skapar ett mervärde som det är svårt att uppskatta värdet på ur samhällsekonomisk synvinkel. Kriterier till stöd för bedömning av det lönesubventionerade arbetet i organisationer och dess effekter kan synliggöra effekterna bättre också för nationalekonomer specialiserade på budgetekonomi.

År 2017 gjordes en sådan avgränsning i fråga om den hundraprocentiga lönesubventionen att den kan gälla bara 3 000 sysselsatta per år. Årsverkena fördelas till regionerna utifrån kvoter. Denna lösning har lett till att de pengar som anvisas för denna lönesubvention tagit slut redan i början av året. Exempelvis i Nyland var kvoten 2018 totalt 495 årsverken, och denna fylldes redan i början av mars. Det går att överföra platser till andra arbets- och näringsbyråer inom årsverkskvoten, och tack vare detta kunde man exempelvis i Nyland åter betala föreningar stöd i juni. Sådana anslagsöverföringar tar ändå tid och det skapar osäkerhet om huruvida pengarna räcker.

År 2017 betalades lönesubvention ut för anställning av bara 2 737 personer, dvs. klart under det maximiantal på 3 000 som regeringen ryckigt försöker införa, trots att det har rått brist på anslag i vissa regioner. Vi anser det vara viktigt att anslagen börjar användas flexibelt i stället för de regionala kvoterna. På det sättet kommer anslaget att användas fullt ut varje år. Det mest ändamålsenliga är att slopa maximigränsen helt och hållet.

För den lönesubvention som betalas ut till företag gäller inga kvoter med övre persongränser, utan den kan användas utifrån vad arbets- och näringsbyrån bestämmer i det enskilda fallet. Enligt uppgift har företagen använt lönesubvention i större utsträckning än tidigare, men också en del av anslagen för lönesubvention till företag har blivit oanvända. Vi ser det som viktigt att företagen aktivt informeras om möjligheten att få lönesubvention.

Att sluta utnyttja bästa praxis från kommunförsöket är att behandla folk styvmoderligt

Kommunförsök med regionalt tillhandahållande av offentliga arbetskrafts- och företagstjänster och med arbetslivsprövning startade hösten 2017 och avsikten är att de ska pågå till slutet av 2018. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslog i ett betänkande (AjUB 6/2017 rd) att försökstiden förlängs till slutet av 2020.

Kommunförsöket har uppvisat goda resultat på kort tid. Matchningsproblemet i fråga om arbetskraft och den höga arbetslösheten är koncentrerad till de större urbana regionerna, och av dessa omfattas vissa av regionala försök. Samarbetet mellan olika aktörer har utvecklats i gynnsam riktning i försöksområdena och verksamhetsmodellerna har redan etablerat sig.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 1

Det är inte helt genomtänkt att i detta skede avsluta kommunförsöket och samtidigt skära ned på arbets- och näringsbyråernas resurser. Samtidigt kommer kommunernas satsningar på att sysselsätta långtidsarbetslösa att ta slut — de har beräknats ha ett värde på cirka 1 000 miljoner euro.

Vi anser att det bör säkerställas att bästa praxis från kommunförsöket fortsätter att följas efter det att försöket avslutas vid utgången av 2018. Bästa praxis bör följas när reformen avseende tillväxttjänster genomförs.

Det krävs fler skyddshemsplatser för att trygga det nationella stödet för arbetet mot våld och skyddshemmens verksamhet

Syftet med den så kallade Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet) är att förebygga och avskaffa våldet mot kvinnor och våld i hemmet. Finland ratificerade konventionen 2015.

Ingen särskild finansiering har beviljats för arbetet för att bekämpa våld eller för planen för genomförande av Istanbulkonventionen (2018—2021). Avsaknaden på sådan finansiering försvårar genomförandet eftersom ansvaret för de olika åtgärderna ligger på olika ministerier. Ett särskilt anslag är angeläget, anser utskottet.

Det är främst kommunerna som svarar för det grundläggande våldsförebyggande arbetet, exempelvis service och förebyggande arbete enligt socialvårdslagen. I dagens läge finns det bara en stödperson på Institutet för hälsa och välfärd (THL) för samordningen av det våldsförebyggande arbete som kommunerna svarar för. Vi anser att det inte tilldelats tillräckligt med resurser för samordningsarbetet. Stödet för och utvecklingen av det våldsförebyggande arbetet kan jämte tillräckliga resurser lämpligen koncentreras till THL, anser vi. Institutets ansvarsområde inbegriper redan i dag merparten av tjänsterna inom det arbetet.

Skyddshemmen är lagstadgad särskild service för dem som utsatts för våld eller hot om våld i nära relationer. Lagen föreskriver att det måste finnas tillgång till tillräckligt stor skyddshemsverksamhet för att tillgodose behovet i hela landet.

Under denna regeringsperiod har antalet skyddshem räknat från 2015 ökat från 19 till 27, och samtidigt har antalet familjeplatser ökat från 114 till 179. Det finns åtminstone ett skyddshem i varje landskap. Det finns också åtminstone ett skyddshem i var och en av de tio största städerna i Finland.

Det är enligt vår mening välkommet att mer anslag har beviljats för skyddshemmens verksamhet de senaste åren. Europarådets rekommendation är att Finland ska ha 550 platser på skyddshem. Vi understryker att skyddshemmen måste få mer pengar i budgetpropositionen för 2019 så att de kan garantera sina klienter tillräcklig och högkvalitativ service i enlighet med Istanbulkonventionen.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 1

Konsekvensbedömning ur ett jämställdhetsperspektiv med riksdagens utredningstjänst som hjälp

Bedömning av budgetens konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv är ett instrument för jämställdhetsbudgetering. Sådan budgetering gör budgetprocessen mer öppen genom att insikterna ökar om vad budgeten används till och om konsekvenserna av detta. När budgeten analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv och en konsekvensbedömning görs blir det lättare att använda offentliga medel på ett effektivt sätt.

En utredning om jämställdhetsbudgetering och bedömning av budgeten ur ett jämställdhetsperspektiv, ”Tasa-arvoa talousarvioon — talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi”, har gjorts som ett projekt inom statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet (TEAS). Utredningen innehåller fem rekommendationer för hur jämställdhetsbudgeteringen kan utvecklas. Enligt rekommendationerna bör praxis relaterad till jämställdhetsintegrering i budgetarbetet samlas under begreppet jämställdhetsbudgetering, som bör kopplas till nationella och förvaltningsområdesspecifika jämställdhetsmål. Vidare rekommenderar utredningen att de könsspecifika konsekvensbedömningarna utvidgas från bedömning av enskilda åtgärder under lagberedningen till bedömning av hela den omfattande budgetprocessen, dvs. regeringsprogrammet, ramarna för statsfinanserna och planen för de offentliga finanserna, budgeten, budgetlagstiftningen och resultatstyrningen. Enligt rekommendationerna bör också rapporteringen om budgetens köns- och jämställdhetskonsekvenser stärkas och jämställdhetsbudgetering stödas politiskt och inom statsförvaltningen.

Vi konstaterar att finansministeriets anvisningar till ministerierna om beredning av budgetpropositionen sedan 2007 innehåller ett krav på att i motiveringen till förvaltningsområdets huvudtitel granska sådan verksamhet som påverkar propositionen och som har betydande könskonsekvenser. I budgetpropositionen för 2019 ingår det någon form av genusperspektiv för alla förvaltningsområden, men det finns skillnader mellan hur pass heltäckande ministerierna behandlar jämställdhetsfrågor. Det är enligt vår mening viktigt att finansministeriet främjar genomförandet av rekommendationerna i utredningen om jämställdhetsbudgetering och att det ger de andra ministerierna närmare anvisningar om hur jämställdhetsfrågorna kan integreras i budgetarbetet. Som en utvecklingsidé vill vi också framföra att man lämpligen kan överväga om riksdagens utredningstjänst kan beräkna vem som vinner och vem som förlorar på budgetpropositionen för 2019. Beräkningarna bör göras utifrån kön, ålder, inkomstnivå och familjetyp i syfte att utveckla och påskynda jämställdhetsbudgeteringen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 1

Helsingfors 11.10.2018

Ilmari Nurminen sd
Tarja Filatov sd
Heli Järvinen gröna
Anna Kontula vänst

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Sannfinländarna vill satsa på Finland och finländarna genom att erbjuda vårt land en ny, bättre och mer rättvis riktning, inte bara för nästa år eller följande valperiod, utan också för en tid över valperioderna. Det kräver omstrukturering och nytänk för att de nuvarande olägenheterna i vårt samhälle ska kunna korrigeras och utvecklingen mot ojämlikhet, som delar medborgarna, ska kunna stoppas.

Finländarnas nationella fördel är alltid kärnan i den sannfinländska politiken, och utgångspunkt för den. Vi erbjuder finländarna arbete, trygghet och rättvisa. Ingen lämnas ensam. Alla finländare ska garanteras goda förutsättningar för framgång genom arbete och företagsamhet. Därför förordar Sannfinländarnas riksdagsgrupp bevarande av behovsprövningen när det gäller arbetskraft från länder utanför EU och EES. Slopad behovsprövning kommer inte att innebära något annat än att vi får fler outbildade personer utifrån. Vi vill heller inte på detta sätt skapa en separat arbetsmarknad för billig och outbildad arbetskraft, vilket en slopad behovsprövning oundvikligen också skulle innebära.

Sannfinländarnas riksdagsgrupp vill också garantera att finländska arbetstagare utbildas och att deras kompetens upprätthålls. Sannfinländarna anser att betydelsen av livslångt lärande självfallet accentueras särskilt under ekonomiskt krävande tider. Därför måste extra satsningar göras på fritt bildningsarbete så att medborgarna kan komplettera sin yrkeskompetens när arbetslivet förändras. Således vill Sannfinländarna också satsa både på läroavtalsutbildning och på yrkesutbildning och högskoleutbildning.

Som medlem av Sannfinländarnas riksdagsgrupp anser jag att examen avlagd genom läroavtalsutbildning med alla mått mätt också måste vara likvärdig med examen från en yrkesläroanstalt. Möjligheten att upprätthålla och utveckla yrkesskickligheten måste stödas genom vuxenutbildning under hela karriären. Dessutom måste alternativet att genomgå läroavtalsutbildningen för vuxna bli mer välkänt än det är i dagens läge. Ett förträffligt instrument till stöd för detta är enligt min mening mästar- och gesällmodellen och dess införande. Man bör alltid ha i åtanke att arbete ger dels ekonomisk självständighet, dels en känsla av samhällstillhörighet. Samtidigt har samhället å sin sida nytta av arbetsinsatserna och av att de sociala utgifterna för arbetslöshet minskar.

Som sannfinländare anser jag likaledes att nyckeln till att höja sysselsättningen är att ge våra små och medelstora företag incitament till att skapa nya heltidsjobb i Finland.

Då får staten mer skatteinkomster, så det finns skäl att införa incitament för sysselsättningsskapande tillväxtföretag. Jag föreslår därför ett skatteincitament för tillväxtföretag som skapar jobb i Finland. Det ska tillåta dem att få driftskapital ut företagets resultat. Enligt modellen ska små och medelstora företag som två år i följd sysselsätter minst två nya heltidsanställda i Finland och vars ökning av personalstyrkan årligen är minst 10 procent befrias från samfundsskatt så länge företaget inte delar ut vinst till ägarna. Detta kommer att få företagen att vilja växa och att vilja satsa vinsten på vidareutveckling av verksamheten och på nyrekryteringar.

Utlåtande AjUU 7/2018 rd
Avvikande mening 2

Jag föreslår ett pilotprojekt för ändring av företagsbeskattningen. I det ska små och medelstora företag som uppfyller de presenterade kriterierna på ansökan kunna befrias från samfundsskatt 2019. Utifrån erfarenheterna av försöket kan sedan modellen utvidgas med målet att maximera den totala samhällsnyttan, dvs. så att man också beaktar ökning av sysselsättningen och de influtna skatteinkomsterna. Avslutningsvis vill jag också framföra att arbetet med att slopa onödiga regler bör fortsätta och tillståndsbyråkratin bör lindras, särskilt ur företagarnas synvinkel.

Avvikande mening

Jag föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 11.10.2018

Rami Lehto saf